

IRODALMI TÁJÉKOZTATÓ

Sztálin Művei tizedik kötete

Szikra

Nemrég jelent meg a »Szikra« kiadásában Sztálin Műveinek 10. kötete.

A 10. kötetben megjelenő cikkek egy rövid, de döntő időszakban, 1927. augusztusa és decembere közt íródtak.

Elben az időben már megmutatkoztak a szocialista iparosítás első döntő sikerei. Ugyanakkor a mezőgazdaságra még a kistermelés, a kisgazdaság volt jellemző. A kisgazdaságok kevés gabonát termeltek eladásra. A gabonatermelés kb. elérte a háború-előtti színvonalat, az árugabona mennyisége viszont alig több, mint harmada volt a háborúelőttinek.

Ilyen körülmények közt döntő kérdéssé vált a mezőgazdaság kollektivizálása.

»A kiút abban van, hogy a kis és szétforgácsolt parasztságok a föld társas megművelése alapján átmennek nagyüzemi és egyesített gazdaságokba, áttérnek a föld kollektív megművelésére, új, magasabb technika alapján« — írta Sztálin elvtárs. Ugyanakkor rámutatott arra, hogy ennek alapfeltétele az államosított ipar gyorsított ütemű fejlődése, mert »ez a biztosítéka annak, hogy végül iparosítani fogjuk magát a mezőgazdaságot is«.

De ahhoz, hogy a párt sikerre vihesse politikáját, fel kellett számolni a párton belüli »ellenzékét«, Trockijnak, Zinovjevnek, Kamenyevnek és társaiknak pártellenes csoportját, amelyről később kiderült, hogy az imperialisták fizetett ügynöksége volt a pártban.

Sztálin elvtárs több fontos beszédében elemezte az ellenzék politikáját. Kimutatta, hogy az ellenzék egyes csoportjai pártellenes és antibolsevista platform köré tömörültek, hogy önbírálatuk nem őszinte, hogy csak erőiket akarják összeszedni s újra támadásba akarnak menni a párt ellen.

Az események igazolták Sztálin elvtárs igazát. Az ellenzék vitát provokált a pártban. A vita végeztével a párttagság több mint 99 százaléka szavazott a KB politikája mellett s 1 százaléka sem támogatta az ellenzékét. 1927. november 7-én az ellenzék a »tömegeit«, nemproletár elemekből álló néhány száz főnyi hívét, lünettnei vitte az utcára — szembeállítva a maga tüntetését a dolgozók millióinak nov. 7-i felvonulásával. A párt Trockijt és néhány társát kizárta: felszámolódott az a csoport, amely a párton belül akarta fekezni és lehetetlenné tenni a szocializmus építését. Annál is fontosabb Sztálin elvtárs mélyreható elemzéseinek tanulmányozása, mert mint többek közt a Tito-banda, nálunk a Rajk-ügy, a napokban pedig Slánskynak és társainak bűntügye mutatta, az imperialisták korántsem hagytak fel kísérleteikkel, hogy ügynökeiket beépítsék a kommunisták pártokba és általuk kísérleljék meg a kapitalizmus restaurálását.

Igen fontos írások: tartalmaz a 10. kötet a nemzetközi politikával kapcsolatban. Vége felé járt ebben az időben a kapitalizmus ideiglenes és részleges stabilizációja s a bolsevik pártnak számolnia kellett azzal, hogy az imperialisták a Szovjetunió rovására kísérlik meg fokozódó gazdasági nehézségeik és egymásközi ellentéteik megoldását.

A SzK(b)P XV. kongresszusán mondott beszámolóban Sztálin elvtárs behatóan elemzi ezeket az ellentéteket, zseniálisan rámutat arra, hogy »a stabilizációból nő ki a válság« — ez azután egy évvel később valósággá vált — és a következőkben foglalja össze a Szovjetunió külpolitikai feladatait:

- a) harc az újabb imperialista háborúk előkészítése ellen;
- b) harc Anglia intervenciós törekvései ellen és a Szovjetunió védelmi képességének fokozása;
- c) békepolitika és a kapitalista országokkal való békés kapcsolatok fenntartása;
- d) a külfölddel való áruforgalom kiszélesítése a külkereskedelmi monopólium megszüntetése alapján;
- e) közeledés az ú. n. »gyenge« és »nemteljes jogú« államokhoz, amelyeket az uralgó imperialista hatalmak elnyomnak és kiszákmányolnak.«

E tétel elmondása óta eltelt egy negyed évszázad. A nemzetközi erőviszonyok döntően megváltoztak azóta. A Szovjetunió mélyszélesen elvi politikáját igazolja, hogy a megváltozott viszonyok között is e tétel mindmáig érvényben vannak a békétábor politikájának alapjait szolgáló Sztálin elvtársnak a XIX. kongresszuson nyilvánosságra hozott zseniális műve csak alátámasztja e tétel helyességét.

Ma a magyar dolgozók százezrei tanulmányozzák az SzKP történetét és az SzKP XIX. kongresszusának anyagát. Az alapos és mélyreható tanuláshoz nélkülözhetetlenek számunkra Sztálin elvtárs Művei, köztük Műveinek 10. kötete. Tanulmányozásukkal nyerjük a legjobb fegyvert a béke védelmére is.

—y

Mao Ce-tung Válogatott Művei

Szikra

Minden haladó ember testvéri együttérzéssel követte azokat a világtörténelmi jelentőségű harcokat, amelyek során a 475 millió hős kínai nép véget vetett országában az imperialista elnyomásnak és a szabad népek sorába lépett. Ezt az évtizedeken át tartó szabadságmozgalmat a Kínai Kommunista Párt vezette győzelemre, élén a kínai nép nagy fiával — Mao Ce-tung elvtárral.

Érthető ilyenformán az az érdeklődés, amellyel dolgozó népünk Mao Ce-tung eddig megjelent írásait fogadta. Ezek a munkák azonban csupán töredékét jelentették Mao Ce-tung elvtárs csodálatosan gazdag és sokoldalú irodalmi alkotásának. Ennek egész tartalmi gazdagsága csak most bontakozik ki előttünk, amikor a Szikra Könyvkiadó megjelentette Mao Ce-tung négykötetes Válogatott Műveinek I. kötetét.

Azok a munkák, amelyeket a Kínai Kommunista Párt Központi Bizottságának Mao Ce-tung Válogatott Művei kiadására alakított bizottsága az első kötetbe felvett, a kínai forradalom nagy vezérének az 1926 márciustól 1937 júliusig terjedő időszak folyamán írt tizenhat kisebb-nagyobb művét tartalmazza. Mindezek a munkák külön-külön a marxista-leninista irodalom remekművei, s összességükben a kínai forradalom akkori szakaszának hű tükröképét adják. »A kínai társadalom osztályairól« c. munkától kezdve »A gyakorlatról« c. filozófiai műig csupa remekbeszabott írások sorakoznak a kötetben, amelyekből a kínai forradalom két fontos szakaszának, az első és a második forradalmi polgárháború időszakának valamennyi problémáját, a forradalom útját mutató Kínai Kommunista Párt valamennyi, akkor még megoldásra váró ideológiai, gazdasági, politikai, katonai, szervezeti stb. feladatát megismerjük.

Mao Ce-tung elvtárs e munkái tartalmi mélységükkel, az elmélet és a gyakorlat egybekapcsolásának művészetével, világosságukkal, közérthetőségükkel, gyönyörű nyelvezetükkel valósággal lebilincselik az olvasót és hozzásegítik a marxizmus-leninizmus különböző kérdéseiben való elmélyüléshez.

Különösen becsek ebben a vonatkozásban azok a munkák, amelyben Mao Ce-tung elvtárs a párt szerepének kifejtése és a trockisták aljas aknamunkájának, a baloldali elhajlások káros hatásainak, továbbá a jobboldali opportunisták áruló mesterkedéseinek következetes leleplezése után a párt szilárd egységbe forrasztásának kérdéseit tárgyalja.

Mao Ce-tung elvtárs Válogatott Műveinek most megjelent I. kötete újabb nagy értékkel gazdagítja a magyar nyelvű marxista-leninista irodalmat. Nemcsak a Kínai Kommunista Párt vezette kínai nép felszabadító harcát, a Kínai Népköztársaság megszületésének harcos útját ismerjük meg ebből a kötetből. Nemcsak az imperialista világgal harcban álló népek problémáinak, a demokratikus béketábor sztálini célkitűzéseinek még alaposabb megértését teszik lehetővé. Mindezekon túlmenő számos más időszzerű jelentőségű probléma átfogóbb megítéléséhez is hozzásegítik azokat, akik nem sajnálják az időt elmélyült tanulmányozásáért.

F. J.

IRODALOMTUDOMÁNY, PEDAGÓGIA

Révai József:

KULTURÁLIS FORRADÁLMUNK KÉRDÉSEI

Szikra.

A szocializmus építésének egyik legfontosabb és mindinkább előtérbe lépő feladata népünk általános műveltségének, kulturális színvonalának szakadatlan emelése: harc a kultúrforradalom egyre szélesedő kibontakozásáért. Ennek a harcnak

igen jelentős állomása, kulturális életünk nagy eseménye Révai József elvtárs »Kulturális forradalmunk kérdései« című új gyűjteményes kötetének megjelenése. — Révai elvtárs beszédeiben és tanulmányai-ban irodalmi és művészeti életünk egész sor tisztázatlan kérdését világítja meg. A kötet segíti népünket abban, hogy tisztában lássa ezeket a kérdéseket, fejleszt kritikai készségét és még jobban elmélyíti érdeklődését a kulturális problémák iránt.

A mű Révai elvtársnak 1951 tavaszától 1952 őszéig elmondott, vagy megírt hét válogatott kultúrpolitikai beszédét, illetve tanulmányát tartalmazza.

Az MDP II. kongresszusán mondott beszéd részletesen elemzi azt a szívós harcot, amelyet az ellenséges befolyások ellen kellett megvívniunk a kultúrforradalom terén elért eredményekért, egyszerűs mind kulturális életünk szinte valamennyi területére megszabja a feladatokat: a párt- és közoktatás területén éppúgy, mint a művészet és irodalom terén.

A kötet következő része: Révai elvtárs írókongresszusi felszólalása. A kongresszus főkérdése a pártosság talaján megvívott harc volt az irodalmi szemiatizmus ellen. »Ha a szemiatizmus ellen küzdünk, ne felejtsük el, hogy ezt a harcot megelőzte a másik harc: harc az irodalom pártosságáért, harcosságáért — azt merem mondani — népnevelői jellegéért, eszmeiségéért. Ez az az alap, a kiindulópont, amelyen meg kell vívniunk a harcot a szemiatizmus ellen is. Amikor most fellépünk a szemiatizmus ellen, az irodalom alakjainak papírjellege ellen, akkor azt kívánjuk, hogy íróink mélyebben, sokoldalúbban, gazdagabban ábrázolják az életet és az új életet építő embereket» — mondotta Révai elvtárs.

Csak a magas színvonalú, pártos, a nép ügyét tudatosan szolgáló irodalom válhat valóban a nép irodalmává, csak az ilyen irodalom segíthet hazánk és népünk új arcúlatának kialakításában.

A színház- és filmművészeti konferencián a dramaturgia és a film művészeti és technikai problémáinak sokasága merült fel. Révai elvtárs felszólalásában felvette és tisztázta színházi és filméletünk legfontosabb elvi kérdéseit.

Felhívta színházi és filmrendezőink figyelmét a klasszikus darabok előadásainál mutatkozó kettős veszélyre: a túlzásba vitt aktualizálásra és az archaizálásra. A felszólalás rávilágított arra, hogy a szemiatizmus nemcsak irodalmunk, de színdarabjainknak, filmjeinknek is egyik főproblémája.

Az építészeti vitát — mint Révai elvtárs megállapítja — »az élet vetette fel«. »Elégedetlenek vagyunk házaink, épületeink jelentős részével. A kormány elégedetlen, a párt elégedetlen és elégedetlen ezekkel az építkezésekkel népünk is.«

Révai elvtárs vitaösszefoglalója pártunk, kormányunk, népünk harcát jelenti a szovjet építészeti tapasztalataira és a magyar építészeti haladó hagyományaira támaszkodó új magyar építészeti kialakításáért.

A magyar írók első kongresszusán hangoztatta Révai elvtárs: »Amikor színvonalat, mesterségbeli tudást, elmélyülést kívánunk íróinktól, akkor ez a harc nem az eszmeiségért megvívott harcunk visszacsinalását, hanem továbbfejlesztését jelenti.

Ez talán magától értetődő, de nem árt mégis hangsúlyozni.« Pártunknak ez az értelme nagyon is szükséges volt, de íróink jórésze nem fogadta meg. Példa erre Déry Tibor »Felelet« című regényciklusának eddig megjelent két kötete. Már az első kötet körül is sok vita volt, de a második kötet irodalmunkban eddig még nem tapasztalt szenvedélyes vitákat váltott ki. Ebben a vitában a párt is állást foglalt. Révai elvtárs »Megjegyzések egy regényhez« c. tanulmányában élesen megbírálta a »Felelet« hibáit. A párt álláspontja további szenvedélyes vitáknak lett kiindulópontja. Ennek kapcsán pártunk a Központi Előadó Iroda kultúrpolitikai munkaközösségében irodalmunk helyzetéről és problémáiról vitát rendezett. A vitát Révai elvtárs foglalta össze és nagyjelentőségű zárszavában megszabta a magyar irodalom feladatait. A »Kulturális forradalmunk kérdései« kötetben megtaláljuk Révai elvtárs vitaösszefoglalóját és a »Megjegyzések egy regényhez« című tanulmányát is.

Révai elvtárs a kultúrpolitikai munkaközösségben rendezett vita zárszavában irodalmunk fejlődésének egész sor problémáját vetette fel, feltárta irodalmi életünk egészszégtelen jelenségeit és okait, egyben megmutatta íróinknak az ideológiai zűrzavarból kivezető utat.

A vita és Révai elvtárs zárszavának jelentőségét az adja meg, hogy irodalmunk legfőbb elvi kérdéseit teljesen egyértelműen tisztázva nyomatékosan aláhúzta az irodalmunk eszmeiségéért és magas színvonaláért vívott harc elválaszthatatlanságát.

*

A kötetet a szocialista realizmus magyar előfutárjáról, Móricz Zsigmondról szóló tanulmány zárja be, melyet Móricz halálának tizedik évfordulója alkalmából rendezett emlékkünnepség megnyitásakor mondott Révai elvtárs.

Révai elvtárs kultúrpolitikai beszédeinek és tanulmányainak e válogatott gyűjteménye nagy segítséget jelent művészeinknek, íróinknak, kultúrforradalmunk ügye minden harcosának.

Murányi István

Jermilov:

ČSEHOV

Művelt Nép könyvküldő

A kiváló szovjet kritikus könyve különös és érdekes keveréke a tanulmányoknak és az életrajzi regényeknek. Jermilovnak nyilvánvalóan az volt a szándéka, hogy a közönség széles tömegeivel — és az »írás-tudókkal« is — megismertesse és megszerettesse az igazi Čsehovert.

Az olvasó az 1860-as években »lép be« a könyvbe és A. P. Csehov életművét úgy kíséri végig, hogy közben lefolyik előtte a társadalmi erők harca, valamint a XIX. századbeli orosz irodalom fejlődése. Jermilov nem szakítja ki az író tevékenységét az átfogó korszépből, de lerázza a száraz tudományosság kölönceit. Anekdótákat mesél el és történeteket, mélyrehatóan elemzi az egyes művek eszmei, művészi tartalmát és idéz, rengeteget idéz, novellákból, kisregényekből, színdarabokból.

E pompás módszer eredményeképpen, anélkül, hogy egy pillanattal is unalmassá válnék, Jermilov sokat markol — de sokat is fog. Csehov az olvasók szeme láttára nő az egyszerű szatörösgyerekből orvosná, majd a kritikai realizmus kimagasló egyéniségévé.

Életpályája nem töretlenül ível felfelé, irodalmi munkásságában gyakoriak a megtorpanások, de — roppant küzdelmek árán — mégis előrébb és előrébb jut. Micsoda végeláthatatlan útat tesz meg Csehov a reakciós, cári »*Novoje Vremjá*«-tól addig, míg közösséget vállalva Gorkijjal, lemond akadémiái tagságáról! És micsoda szédületes művészi emelkedés hajtja első szatirikus írásától a »*Menyasszony*« című novellájáig, vagy a »*Cseresznyéskert*«-ig! »*Csehovot a legnagyobb orosz realista-nak nevezhetjük*«, olvasható a magyar nyelven nemrég megjelent »*Az orosz irodalom történeté*«-ben. Novelláit és színdarabjait még életében a világirodalom gyöngyszemeinek tekintették. Csehov írásai azonban csak a mi szocializmust — illetve kommunizmust — építő korszakunkban válhattak a nép közkincsévé. Jermilov műve arra a nagyszerű feladatra vállalkozik, hogy a művelődésre vágyó százazrek szórakoztató, igényes kalauzává válják.

Gera György

Móricz Zsigmond:

VALOGATOTT IRODALMI TANULMÁNYOK

Művelt Nép Könyvkiadó.

»... Az az író, akit a régi Magyarország üldözött és kitagadott, akit újra és újra próbált megkövezni, mert az úri osztályoktól megmondta az igazat, Móricz Zsigmond új életre ébredt a munkásosztály, a dolgozó nép, az épülő szocializmus Magyarorszá-gában.« — mondotta Révai elvtárs az író halálának tizedik évfordulóján rendezett ünnepségén. Ez jut kifejezésre többek között abban is, hogy könyvkiadásunk egyre jobban szolgálja munkásságának teljesebb megismertetését. Most ősszel megjelent az író válogatott irodalmi tanulmányainak kötete, Vargha Kálmán szerkesztésében.

Ha Bornemissza Péter »Elektrájiért« nem ugrana vissza jó háromszáz s még ötven évét, ha Csokonaival, Bajzával kezdené, azt mondhatnók, hogy a magyar irodalom legelőbb másfél századát tallózta át Móricz ezekben az írásokban. A szerkesztés jó munkáját dicséri az, hogy kilenc Adyról szóló írás kapott helyett a könyvben.

»... ismerem Ady Endrét, mint magamat, úgy is szeretem mint magamat, fajtám ő nekem mindenképpen... Hiszen egy erőben járunk...« — ezzel kezdi egyik írását.

Aranyról, Petőfiről, Jókairól, Tolnairól, Vajdáról szóló írásaiban mindenütt ottelehető a három kérdés és a felelet is: mi hasznát vette — vagy vehette volna kellő akaratral — az illető művészek saját kora, a kor, amelyben Móricz él, és hogy mit tanulhat tőle ő maga, Móricz? Több írás szerepel a kötetben kortársairól, a »Nyugatonemzedék literátorairól, Osváthról, Babitsról, Kaffkáról, s három nagyon meleg, örömteli szemvilllanás az útnakinduló Szabó Pál, Darvas József, Erdei Ferenc könyveinek láttán.

Miben summálható ezeknek az írásoknak a jelentősége? Tanuk ezek az író tudatossága mellett, bizonyágtétel a teljesebb realizmus felé törekvő író szorgalmáról, aki akár Bajzáról, Csokonaíróról ír, akár a »Bánk Bánról« vagy Shakespeare darabjairól, a mesterségére való felkészülés munkáját végzi. (Bóka László kötetnyitó tanulmánya mint megbízható iránytű kalauzolja az olvasó figyelmét céltudatosan erre: Móricz tudatosságára. Hasznos tanulmány.)

A könyv majd minden lapján megtaláljuk a kor politikai és irodalompolitikai arculatának bírálatát. »... ebben az országban a lakosságnak egy negyede nem talál munkát és kenyeret, mert nincs. Mert a régi berendezés mellett nem lehet...« — írja 1931-ben »Ha Petőfi élne« című írásában. És ugyanott tovább: »... A Petőfi Társaságok soha nem foglalkoznak a Petőfi eszméinek terjesztésével, más sokkal könnyebb a Petőfi Házban őrizni az ágyat, amelyben Petőfi született, mint az Apostol gondolataival kiállni a tömeg elé.« A »Petőfi Napló«-ban írja 1934-ben, »Peches kor« az írás címe: »... a költő számára csak a színek konstataálása van megengedve, tilos az okok kibányászása, megnevezése és felgyújtó hangok adása... A mai költő a hallgatásban éli ki életét. A hallgatásban nagy. A némaságban végez gigászi munkát.«

Olvasó, író, irodalomtörténész, kritikus egyaránt gazdagodva teheti le kezéből ezt a könyvet, amely — csakúgy mint Móricz bármely alkotása — út a teljesebb realizmus, a szocialista realizmus felé.

Szücs Andor

Makarenko, A. Sz.:

PEDAGÓGIAI MŰVEK

Tankönyvkiadó Vállalat

Ujabb művel gazdagodott a magyar pedagógiai irodalom. »Az új ember kovácsa« az »Igor és társai«, a »Szülők könyve« és a »Válogatott pedagógiai tanulmányok« után a Tankönyvkiadó egy újabb kötetnyi Makarenko művet tett hozzáférhetővé a magyar olvasóközönség számára. Az eddig megjelent művek, különösen »Az új ember kovácsa« és az »Igor és társai« közismertek és közkedveltek nemcsak pedagógusok, hanem a széles olvasórétegek előtt is. A »Szülők könyve« minden apa és anya kézikönyvévé kell váljon s ez nagy mértékben függ a könyvtárosok munkájától.

Makarenko pedagógiai művei ma már fontos kézikönyvei a magyar nevelőknek. A könyvtárosok az egész nép nevelői; bizonyos szempontból szélesebb körű nevelési lehetőségük van, mint a pedagógusoknak. Mi könyvtárosok nagy felelősséggel tartozunk népünknek, mely komoly feladatokat bízott ránk. Ezt a munkát csak akkor tudjuk jól elvégezni, ha forrón szeretjük népünket, ha hiszünk az emberben.

Nos hát, Makarenko minden szavából sugárik az emberek szeretete, a hit az emberek nevelhetőségében. Nagy örömmel írja a szovjet emberekről: »A mi szovjet emberünk nagyszerű tulajdonságokkal tűnik ki... Emberünk világméretekben gondolkodik, messzire néz, lát és kutat, minden érdekli, ami a földgolyón történik... A szovjet ember a szemünk előtt fejlődött világméretekben gondolkodó emberré.«

A magyar nép is elindult ezen az úton s annak, hogy a magyar ember is »világméretben gondolkodó emberré« váljék, egyik előfeltétele, hogy olvasó emberré legyen. Ehhez meg kell vele szeretetnői a könyvet, az olvasást, el kell hozzá juttatni az írásokat. Ezt a szép feladatot pedig nekünk magyar könyvtárosoknak kell elvégeznünk.

Makarenko új kötete, a »Pedagógiai művek« erős fegyvert ad kezünkbe, mert a nevelés sok és fontos kérdésével kapcsolatban leleplezi a kispolgári, anarchista, burzsoá és álbaldali nézeteket, s megvilágítja a helyes nevelői magatartást. Makarenko elsősorban őszinteséget és teljes, egyenes emberséget kíván a nevelőtől, határozottságot, mely bizalmat ébreszt a gyermekben. Nekünk is legfőbb célunk, hogy megnyerjük az olvasó bizalmát, hogy minél nagyobb segítséget nyújthassunk fejlődésében.

Ezért fontos a könyvtárosok számára is Makarenko új kötete, ezért kell minden könyvtárosnak elolvasnia.

Török Bálint

ISMERETTERJESZTŐ MŰVEK

A TUDOMÁNY

A FÖLD KELETKEZÉSÉRŐL ÉS AZ EMBER SZARMAZÁSARÓL

A »Természet tudományos Kiskönyvtár« füzetei

Művelt Nép Könyvkiadó

Osztrovszkij ír az »Acélt megedzik«-ben Pavel Korcsaginról, akinek gyerekkorában rengeleg bajt okozott az, hogy mást tanult a világ keletkezéséről és az ember származásáról a hittan órákon és mást a természetrajzórán. Ez az ellentét a mi gyermekeinknél már fel sem merül. De nemcsak a gyerekek, hanem még a felnőttek között is igen sokan vannak olyanok, akik a tudomány — és különösen a szovjet tudomány — legújabb eredményeit nem ismerik, s még legjobb esetben is legfeljebb annyit tudnak a föld keletkezéséről és az ember származásáról, amennyit a letagadhatatlan tények alapján már a polgári tudomány is megállapított.

A szovjet tudomány azonban ennél már tovább jutott. O. J. Smidt szovjet tudós (cikkét lásd a Társadalmi Szemle 1952. június—júliusi számában) a föld keletkezésének új elméletét dolgozta ki. Szerinte a föld nem a nap gázburkának izzó gázaiból alakult ki, hanem hideg porszerű és gáz-nemű anyagból. A nap, amikor ennek az anyagnak sűrűsödésén, felhőin keresztül haladt, nagyobb mennyiséget vonzás körébe ragadott belőle. Ebből az anyagból különálló rajok és halmazok képződtek, amelyekből kialakultak a bolygók, a többi között a föld. A földi élet eredetével kapcsolatosan nagy feltűnést keltett Oparin akadémikus elmélete, aki szerint az élet úgy keletkezett, hogy a szénnek és a hidrogénnek a föld felületén levő vízben oldott vegyületei fokozatosan bonyolultabbakká váltak. (Oparin cikkét lásd a Társadalmi Szemle 1952. augusztus—szeptemberi számában.) Nagy jelentősége volt e téren Lapesinszkája felfedezésének, aki bebizonyította, hogy a sejtek sejt szerkezet nélküli élő anyagból keletkezhetnek.

A tudomány e legújabb eredményeit tárgyaló cikkeket figyelmebe ajánljuk azoknak a könyvtárosoknak, akiknek feladata a Természet tudományos Kiskönyvtárnak hasonló kérdésekkel foglalkozó füzetei népszerűsítése.

M. F. SZUBBOTYIN: A FÖLD KELETKEZÉSE ÉS KORA című munkájában történelmi visszapiantást ad a föld keletkezéséről szóló különböző elméletekről, a különböző népek mítoszaitól Kant és Laplace elméletein át egészen O. J. Smidt, az elő-

zökben ismertetett teóriájáig. A könyv igen röviden és tömören foglalja össze a legfontosabb tudnivalókat, s különösen azok számára ajánlandó, akik faluhelyen népművelési előadásokon, Szabad Föld téli estéken erről a kérdésről előadást akarnak tartani. Az előadók munkáját segíti az is, hogy a könyv végén az előforduló személyek rövid életrajzát is közli. Szubbotyin munkája alkalmas arra, hogy felkeltse a téma iránt azoknak az érdeklődését is, akik ilyesmivel idáig nem foglalkoztak.

HERCZEG TIBOR: PILLANTÁS A VÉGTELENBE című könyve szorosan kapcsolódik az előbbihez. Természetes az, hogy ha már ismerjük földünket, meg akarjuk ismerni a többi bolygót is. Herczeg Tibor először is a világmindenség szerkezetét mutatja be, elmondja mi is tulajdonképpen a csillag, mik is a tejút-rendszerek. Ezután rátér a világegyetemben való távolságok ismertetésére. Az égitestek közül azt a három tárgyalja legelőször, amelyeket legjobban ismerünk: a földet, a holdat, a napot. Innen jut el naprendszerünk — a bolygók, az üstökösök, a meteorok — ismertetéséhez, s leírja azokat a törvényszerűségeket is, amelyek naprendszerünkben érvényben vannak. Fontos még a legközelebbi tejútrendszer és a többi tejútrendszerek (galaktikák) leírása is. Könyvét végül a csillagászati módszerek ismertetésével zárja le.

V. V. FEGYINSZKIJ ES I. SZ. ASZTAPOVICS: A VILAGMINDENSÉG APRO EGITESTEI-ről írnak, elsősorban a meteorokról, az üstökösökről és a kisbolygókról (aszteroidokról). Ez utóbbiak főleg a Mars és a Jupiter között helyezkednek el. Az elsőt 1801-ben fedezték fel, azóta mintegy 1500 kisbolygó pályáját határozták meg. A két szovjet szerző a meteorok, üstökösök és kisbolygók szerkezetéről, fejlődéséről és felbomlásáról ír, valamint a mozgásukat meghatározó törvényszerűségekről.

M. SZ. PLISZECKIJ: AZ EMBER KELETKEZÉSE ES FEJLŐDESE c. könyvében az ember útját mutatja be fellépésétől egészen a társadalom keletkezéséig. Szintén közli az ember keletkezésével kapcsolatos régi mitoszokat, valamint azt a harcot is, amelyet Darwinnak és követőinek kellett vívnia »az isteni teremtésről« szajkózó álltudósokkal. A könyv fejezetei pontosan végigkísérik az embert életútján, megmutatják, hogy az egyes szervek, miért alakultak olyanra, amilyenek. Ezek között igen fontos az a fejezet, amely Engels nyomán a munka szerepét hangsúlyozza az emberrévalás folyamatában.

Dr HAHN GÉZA: A TUDOMÁNY AZ EMBER SZARMAZASAROL című kis könyvében — mint már a könyv címe is mutatja — azt mondja el, hogy mit tanít ma a tu-

domány az ember származásával kapcsolatban. Ennek a könyvnek népszerűsítése azért fontos, mert a papság még ma is mindent elkövet, hogy különböző ostoba mesékkel visszariassa az embereket a tudományos igazság megismeréséről. Hahn Géza leírja, hogyan emelkedett ki az ember az állatvilágból, hogyan alakult ki az ember, s hogyan fejlődött az emberi gondolkodás.

J. P. FROLOV: AZ EMBERI SZERVEZET FELEPITÉSE ES MUKODESE című könyve igen alkalmas arra, hogy megismerjük önmagunkat. Jól, érthetően, és tömören ismerteti az ember anatómiáját, a szív szerkezetét a légzés »művészetét«, az emésztést, az idegrendszert és az érzékszerveket. A helyes és egészséges életmód kialakításához nagy segítséget nyújt ez a könyv.

A Természettudományos Kiskönyvtár, amelyet a Művelt Nép Könyvkiadó jelentet meg, jó és hasznos segítséget nyújt ahhoz, hogy népünk levetkőzze a babonák utolsó maradványait, s hogy a tudomány fegyverével felvértezve verje vissza a klerikális reakció utolsó rohamait. A kiskönyvtár a természettudományos ismeretek jó népszerűsítője.

Aba Iván

ORSZAGFASITAS

A mezővédő erdősavók telepítése és egyéb országfásítási feladataink

Mezőgazdasági Kiadó

Mióta ember él a földön, élete összeforrott a fa, az erdő életével. A kultúra fejlődése csak fokozta a fa felhasználását. A fa iránti kereslet világszerte állandóan emelkedik. Ma már az egy főre eső évenkénti faanyagszükséglet 0,8—1 köbméter körül van. A fa, az erdő bőkezűen ontja az oxigént, amely az ember egészségének elengedhetetlen feltétele. Az élő fák oxigént lehellnek ki, sok vizet párologtatnak el, megszűrik a porral, korommal, fertőző csirákkal szennyezett levegőt, azt felfrissítik, üdítővé, tisztává és egészségessé teszik. Ezen túl a nagy szovjet kutatók bebizonyították, hogy a mezőgazdaság és az erdő között szoros összhangnak, élettani egyensúlynak kell fennállnia. A Szovjetunió felismerve az erdő természet-átalakító hatását, európai alföldjén soha nem képzelt méretű fásításokat végez. E könyv hasznos tanácsokat ad az alföldfásításra, továbbá a mezővédő erdősavók létesítésére. Hazánkban a 2 millió katasztrális holdnyi erdőterület — az ország egész területének mindössze 12,3 százaléka — sok helyen ritka, rontott erdő. Egy ország akkor tudja fában saját szükségletét ellátni, ha területének legalább

20—22 százalékát erdő borítja. Pártunk határozata szerint: »... feladatunk, hogy véget vessünk a százados bajnak, az oly gyakran ismétlődő és elsősorban a nagy magyar alföldet sújtó aszálynak. Ugyanebből a célból és részben az ország faellátásának biztosítására tervszerű erdőgazdálkodást és nagyarányú erdőültetést kell megvalósítani.« Magyarország erdőültettségét e határozat alapján a jelenlegi 12.3 százalékról legalább 20.3 százalékra kell felemelni. E hatalmas munkának első szakaszát már ötéves tervünk alatt végre kell hajtani. E könyv hasznos tanácsokat ad a fásításra, a fa- és cserjefajok kiválasztására, a telepítés módjának és előkészítésének megtervezésére és a fásítás végrehajtására. *Turi Lajos*

OLVASSA AZ EGÉSZ ORSZÁG..

Művelt Nép Könyvkiadó

A Szabad Föld 1952. évi nagy pályázata beérkezett leveleket ismerteti ez a könyv. Minden egyes sora arról szól, milyen lesz a falu élete az ötéves terv végére, s a dolgozó parasztok milyennek szeretnék ezt az életet és mit tehetnek érte. Az egymásután sorakozó írások egyszerű, keresetlen szavai: a mai falu szól felénk. Az a falu, amelyről legjobbjaink csak álmodni tudtak. Nem kell már »kutatni« ezt a falut — itt van maga, jelentkezett s mondja a győzelem vallo-mását. Fontos e könyv lapozgatása, mert megismerteti legjobb termelőcsoportjaink életét, azok munkamódszereit. Barti Andrásné azt írja Murakeresztiről, hogy ő, aki a multban megalázott ember volt, most megbecsült tagja a társadalomnak. Férjével együtt szorgalmas tagja a tiszcsnek, már az elmúlt évben kerékpárt vettek, rádiót, sok-sok ruhát, s most egy szép üszőt. A télen egy gyönyörű kaszélyban tanult, ahol a multban a munkásnyúzó urak dözsöltek. Nádudvarról, a Vörös Csillag termelőszövetkezetből írja Tóth Mihályné: »Férjemnek 258 munkaegysége volt. 1 munkaegységre jutott 7 kg búza, 4 kg kukorica, 44 dkg árpa, 50 dkg krumpli, 41 dkg cukor, 1 deci olaj, 8 dkg rizs, 3 dkg sárgakása, 3 kg lakarmányrépa, 2 kg széna, fél kilogramm lucerna, 1 kéve csutka. Szalmából minden 50 munkaegységre 1 szekér szalma jutott. Jól állunk a háztáji gazdaság tekintetében is. A családban a legnagyobb rend és boldogság uralkodik.« Ez a könyv megint egy jel a sok közül, hogy az elmúlt hét esztendő alatt milyen rengetegét változott, fejlődött a mi népünk, benne dolgozó parasztaságunk. Horváth Márton elvtársmondotta az MDP Központi Vezetőségének ez év júniusi ülésén, hogy a felszabadulás óta elért eredményeink közül egyik legnagyobb

eredmény, a szocializmus építése közben kivívott győzelmeink közül egyik legjelentősebb győzelmünk — a dolgozó nép öntudatának a fejlődése. Ennek az erősödő öntudatnak egyik jele ez a könyv is.

T. L.

SZÉPIRODALOM

Móricz Zsigmond:

LEGY JÓ MINDHALALIG

Iffjúsági Könyvkiadó.

Az emberi jósnak, tisztaságnak kimeríthetetlen üdítő forrása ez a könyv. Elapadhatatlan azért, mert ártatlanul üldözött, igazságtalanul megbántott, embertelenül megszegyenyített és megalázott gyermeki szemekből, sajtó szívből kihullott könnyek áradata táplálja ezt a forrást. Nyilas Misi-nek tragikus diáksorsa a régi rendszer Debrecenében, az »idegen nagy városban, az ottani nagy kollégiumban« minden időben részvétre indítja az olvasókat, mélységesen átéreztetni a szegény, de meleg szülői otthontól elszakadt kisdiák elhagyott magányosságát, amely osztályrészül jutott ki a régi rendszerben a legtöbb munkás-parraszi sörből származó kisdiáknak. Móricz Zsigmond a maga életének és korának élményein keresztül jellemezte ilyen keserű szavakkal a szegény diákok akkori helyzetét: »Nincs senkije semerre, aki segítene rajta, akármi történhetik itt vele, nem fogja védeni senki soha.«

Móricz Zsigmond mindenekelőtt rámutat arra, hogy Nyilas Misinek konfliktusai a debreceni kollégiummal, a nagyúri fiúkkal, a tanárok többségével, a külső civis társadalommal elsősorban »alacsony« származására vezethetők vissza. Az ács fiának, aki útravalóul magával hozta a városi iskolába édesanyjának tanácsát: »Légy jó, fiam, légy jó, kisfiam, mindhalálig«, aki határtalanul szerette ezt a jósnagos, mesélőkedvű édesanyját, aki büszke volt édesapjának kétkézi munkájára, mesterségére, aki oly sokszor gondolt vissza az ácsi munka közben elhullatott forgácsok illatára, debreceni környezetében egyszerre azt kellett éreznie, hogy szüleinek szegénysége, vályogháza súlyos teherként, akadályként nehezedik gyenge életére. A szülői házból magával hozott becsületessége ösztönyszerűen tiltakozik az őt körülvevő hazugságok, igazságtalanságok ellen. Tudatosan nem akar a nagyurak osztályának fiával, Orczyval barátkozni és lelkének egész szeretete a nálánál is gyengébb, szegényebb Gyimesi Feri felé árad. Származásával, a szegény néppel, az alacsony szobájú szülői házzal eltéphetetlen szálak fűtétek össze. Ilyen elszakíthatatlan szál volt közte és származása között a szülői szeretet. Annak ellenére,

hogy a regényben közvetlenül nem szerepel az édesanyja, mégis a kisdíák mellett ez az édesanya a csodálatosszáppen megrajzolt fő hős. Irodalmunkban csak Petőfi tudta ennyire emberi melegséggel, megkapó közvetlenséggel ábrázolni az édesanyját. Amikor már minden elsőtedik Nyilas Misi körül, amikor azt hiszi, hogy nem tud kivergődni az álnok emberek által állított kelepceből, az édesanyjára gondolt, az édesanya tanítására. Nemcsak a testét, de a lelkét melegíti az édesanya által készített télikabát, amelybe nemcsak melegítővattát varr bele, hanem teljes anyai szeretetét. Édesapjának becsülettel helytálló munkája, öt gyermeke életéért vállalt felelőssége a másik kapcsolat, amely szüleikhez, a dolgozó néphez köti Nyilas Misit. Ennek a szeretetnek, a szegény szülőkkel, a néppel összekötő kapcsolatoknak köszönhető Nyilas Misi, hogy nem lett szüleinek megtagadója, a szegény népnek árulója, alacsony származásának elhallgatója.

A regénynek egyik legszívemarkolóbb része az, amelyben az író elmondja, hogyan és milyen levelet írt Nyilas Misi a debreceni kollégiumból szüleinek: *»Saját magát ennek a tátozó ellenségtől fenyegetett magyarságnak érezte s szinte büszke volt szülei szegénységére, s alacsony sorsára, mert érezte, hogy abból erőt fog meríteni minden baj s minden nyomorúság elviselésére, neki az volt a példaképe már, hogyha ő egymaga keresztül bír verekedni a bajokon, akkor az egész magyarság győzni fog...«*

Parragi György

Tömörkény István:

VANDORLÓ FÖLDEK

Ifjúsági Könyvkiadó

Nagy szegedi realista írónkat eddig általában »felelőtlen« írónak számítottuk. A hazafiságra és a kultúrára való nevelés helyes értelmezéséből származik, hogy Tömörkény most »ifjúsági« író is lett — s nem kétséges, hogy a *»Vándorló földek«* című kötet révén rövidesen egyik legnépszerűbb írója lesz ifjúságunknak.

Mert sokmindenre tanít ez a nyugodt, bölcs, becsületes »szegedi« író, sok olyandogra, amit a mai ifjúságnak hasznos megtanulnia. E sok minden közül elég, ha csak kettőt említünk. Az egyik: a hazának, a földnek, s legfőképp: a földhözragadt szegény embernek az a mélyszéges szeretete s lelkének, gondolkodásának, életmódjának alapos ismerete, amely Tömörkény egész munkásságát, e kötet minden egyes elbeszélését jellemzi. A munkát, s a Tömörkény korában élt kétkézi dolgozók szenvedését, nyomorát, magára hagyottságát ilyen sokoldalúan, s mégis

ilyen egyszerűen ábrázolni — komoly művészet. De ezen túl: becsületes, haladó emberi magatartás is. Mert abban az időben a földhözragadtak nyomoráról és kismizmiztségéről, a kulák és az államgépezet aljasságáról, a kétkézi munka tisztességéről, sőt még a sztrájkról is őszintén írni, már önmagában is egyfajta szembeszegülés volt azzal a rendszerrel, amelynek talajából a szegény ember reménytelen nyomora, a kulák és az úri osztály aljasságai, és az alsóbb rétegek elnyomásával fenntartott gazdagsága, a hivatalok packázásai — szükségyszerűen sarjadtak. Ezeket a jelenségeket világosan felismerni, sőt: meg is írni, becsületes, a haladást szolgáló tett volt.

A másik fő tanulság: Tömörkény írói művészete, stílusának árnyalt szépsége, népisége. Ma, amikor a párt óriási harcot vív az iskolákba is beférkőzött bürokrata, szintelen-szagtalan, magyartalan nyelv ellen, Tömörkény írói nyelvezete igen jelentős fegyver ebben a küzdelemben. Azok a fiatalok, akik Tömörkénytől tanulják a népi nyelv művészi fokra emelt gazdagságát, legjobb katonái lesznek ennek a népünk kultúrszínvonalá emeléséért folytatott harcnak.

Barabás Tamás

Mikszáth Kálmán:

A LOHINAI FÜ

Szépirodalmi Könyvkiadó

Mikszáth műveit soha annyian nem olvasták, mint ma. A Mikszáth-művek a könyvtárosok tanúsága szerint könyvtáraink legkeresettebb, legolvasottabb könyvei közé tartoznak. Ez a kötet hozzájárul ahhoz, hogy korát leleplező művészetének még több értékét ismerjék meg, főképp az új olvasók.

A több mint ötszáz oldalas kötetbe Barabás Tibor Mikszáth Kálmán 33 elbeszélését és kisregényét válogatta össze. A válogatás sokoldalúan mutatja meg Mikszáth elbeszélő művészetének témabeli, formai gazdagságát, realizmusának fokozatos elmélyülését, a joviális kedélyesség, az anekdotikus hang felszíne alatt az évekkel élesedő társadalomkritikáját. Megtaláljuk a kötetben Mikszáth nagyszerű kisregényeit (*Gavallérok, A sipsirica*) és sok olyan elbeszélését, amely a felszabadulás óta itt jelenik meg először. Közli a kötet Mikszáth egy-két jellemző történeti elbeszélését (*Rákóczi Ferenc donációt oszt. A kis primás*) és néhány olyan remek karcolászerű írását is, mint például *A pénzügyminiszter reggelije* vagy *A Közigazgatási történetek*.

Az elbeszélések javarésze a századvégi feudálkapitalista Magyarországi satirikus

rajzai: a népellenes, korrupt közigazgatás alakjait, a konkrasó mamelukokat, az ingyenélő, színekurákra áhító zsentri családokat, a nép kiszolgáltatott helyzetével visszaélő megyei urak aljasságát, a »történelmi« arisztokrácia kozmopolitizmusát hol fricskázó odamondogatással, hol maró gúnnyal, elevenbe hasító igazmondással leplezi le Mikszáth ezekben az elbeszélésekben.

Sokszori olvasás után is frissen, elevenen hatnak Mikszáth elbeszélései. A lényeges vonások csalhatatlan meglátása, az ábrázolás ötletessége, merészsége, az élőbeszéd üde hangja, a tömör, kerekded, csattanókra törő anekdótikus szerkesztés jellemzi az elbeszéléseket. Ez a válogatás meglátatja az olvasóval azt is, mennyire szerette népét Mikszáth. Az a szenvedélyes népszerűt él a kötet elbeszéléseiben, amelyről maga Mikszáth mondotta, hogy az a költőnek, ami a madárfiókáknak az anyai test melege: életet, szárnyalást adó erő.

Pók Lajos

Kónya Lajos:

BANYASZLAMPÁK

Szépirodalmi Könyvtár

Kónya Lajos új verskötete nagyfontosságú átlomást jelent a költő pályafutásában. Az alig nyolcvés »Bányászlámpák« — a magyar klasszikus hagyományok okos felhasználásával — szárnyaló magasságokba tör, vidám dalokat énekel, harcra és győzelemre buzdít. »Ragadd meg gyepelőjét az újnak«, biztat az első oldalakon s »szikrája, tükre légy korodnak«, zárja le a kötet végén. S közben 115 oldalon át lelkes szöveget küld a bányászoknak, dicséri a kaparószalag gyönyörű munkáját a Széna-téri rendőrlányt, Bokor Péter öregjuhászt, Sztálinváros keményizmű építőit, a győzedelmes pártot s a világot átölő, hatalmas munkás-memzelköziséget. Szavában erő és szépség, az új élet nagy-szerű páthosza cseng, az emberiségbe vetett hit.

*Mégis: a legnagyobb az ember
ki hajdan istent alkotott.
de szelleme, miként a tenger
lassan kivet minden lomot —
fölebe nő a kék egeknek...*

Kónya Lajos nehézveretű, gyakran Zrinyit és Arany Jánost idéző hangja közvetlenebbé vált, anélkül, hogy férfiaságából veszített volna. Hangja most is érces, kemény, tömör, hangvétele azonban dallamosabb, közérthetőbb lett. Régebbi verseinél nem egyszer vetették szemére, hogy átlontúl a múlt felé fordul. A »Bányász-

lámpák«-ban is nem egyszer néz vissza, készíti számadást az átokverte, rossz időkről, de a kötet tartalma, aránya, azt bizonyítja, hogy a múlt már kevésbé foglalkoztatja s. ha a régi győtelmek emlékeit olykor elő is szöli, csak azért teszi, hogy a jövőért vívott harcához újabb elszántságot merítsen. Jelene: a mával összeforródott jövő — ez foglalkoztatja, ez csíholja benne a költő hűvű szikráit.

Gera György

Gergely Mihály

SZULÓFOLD

Szépirodalmi Könyvtár

Gergely Mihály egy kötetbe gyűjtött elbeszélései fiatal, soktémájú, élénk érdeklődésű íróra vallanak. Szinte valamennyi írása a ma problémáira igyekszik válszólni s a múltban játszódó történetek is tele vannak a munkásosztály törhetetlen győzniakarásával. Ez lobog fel a »Sem isten, sem király« című hosszabb elbeszéléseinek hőseiben is, amelyben a bányászok sztrájkját, nehéz küzdelmét meséli el a Horthy-korszak csendőrei és munkásárló szociáldemokratái ellen.

Mai témájú írásaiban építkezéseink, nagyüzemeink területére vezet el minket az író. Az új vagy még csak újjáalakuló embert ábrázolja. Az »Új tényezők« Baranov mérnöke a felmerhetetlen értékű, annyi formában megnyilatkozó szovjet segítség egyik példáját adja. Baranov ismeri az embereket, ismeri a felszabadult dolgozó lelkesedését, lendületét, munkaszere-tét. Ez az új tényező, amelyre ő épít és amellyel új eredményt ér el magyar munkatársaival együtt. Egy másik történetben megismerkedünk Bodnár Imrével, aki a pompásan összehangolódott brigád segítségével lesz új emberré, második Meresz-jévé. A lábát veszített férfi megtalálja helyét az életben, újra munkába állhat. Találkozunk az elbeszélésekben az ellenség alakjaival is. A horthysta főhadnagyt, a rabló kulákasszonyt a nép fiai, bátor és jelleményes nyomozóisztjeink leplezik le.

Gergely Mihály könyvében az emberek iránti sokoldalú érdeklődés mutatkozik meg. Sorra élnek állnak a főszereplők: az átkos múlt önfeláldozó bányásza, a jelen hős marlinásza, hídásza, iparostanulói stb., stb. Kár, hogy Gergely Mihály ezeket a nagy számban felvonuló alakokat és a köréjük szövődő mesét nem dolgozza ki megfelelően. Sokszor érezzük az elbeszélések elnagyoltságát vagy zavaró sematizmusát. A kötet azonban hibái ellenére is tehetséges fiatal író kezemunkájára vall, akinek további művei elé várakozással tekint az olvasó.

R. M.

József Jolán:

A VÁROS PEREMÉN

Ifjúsági Könyvkiadó

József Jolán könyve — amelyet az Ifjúsági Könyvkiadó most új köntösben, illusztráltan jelentetett meg — új ifjúsági irodalmunknak egyik legsikerültebb alkotása. S mint minden igazán jó ifjúsági könyv, a felnőtt olvasókat is meghódította.

Nemcsak azért, mert legnagyobb proletárköltőnknek, József Attila életének ez eddig egyetlen irodalmi feldolgozása. Nem is csak azért, mert József Jolán gyengéd, bensőséges, finom írása valóban a jó regények érdekességével mondja el József Attila életének egyes mozzanatait, a legkisebb gyerektől a férfivá s költővé, nagy költővé éréséig, odáig, amikor József Attila osztálya aktív harcosaként vesz részt a munkásmozgalomban, tollával, eszével, egész lelkével és szívével egyaránt szolgálva a párt ügyét, az osztály ügyét. De azért is, mert József Jolán könyve egyszerű, közvetlen eszközökkel úgy tárja fel József Attila életét, sorsát, emberi fejlődését, hogy azt is világossá teszi, miért válhatott legnagyobb költőjévé a magyar munkásosztálynak, amelynek fia és neveltje volt, amelynek hű és áldozatkész harcosává nőtt. Szívszorogva, mélységes együttérzéssel, sok büszkeséggel s nem kevés keserőséggel kísérik nyomon a költő életének minden állomását. Egy pillanatig, szinte csak egyetlen képen még megelégedetnek, boldognak látjuk a kis családot: József Aron, a családfő szakmájában dolgozik még s a szappanfőző munkás éhbéreszinte jómódot jelent a család életében. Látjuk: a munkátlanná vált, elkieseredett apa kivándorlása és eltűnése után az anya hősiessé, kétségbeesett küzdelmét, hogy három éhes gyerekének enni adhasson. A »mama« »mosásnak görbíti hátát«, sűrű, takarít, hogy a legszükségesebbet előteremtse: Attila kicsi gyereklővel pénzkérésről ábrándozik, filléreket szerez, hogy anyjának segítsen. Megrendítő élmény — az anya belegsége idején — a három elárvult, éhező gyerek s még szörnyűbb, megrázóbb a gyermek Attila életében az a néhány év, amelyet falun tölt, egy gonosz nagygazdánál, lelencyerekként. De a nyomor, a korai pénzgondok, az anya emberfeletti küzdelésének látványa mellett más élményekkel is szolgál a proletársors. Attila átéli a proletárház tüntetését a kilakoltatás, az uzsoraházbér ellen — s a tüntetésre »verset« ír, a gyerekek számára. Emlékeztében őrizi apja és harcos társai beszélgetéseit. Attila az első világháború szörnyű esztendeit s a felejthetetlen 19-es Tanácskötársaságot. Nevelődik az olvasmányokon, melyeket szokatlanul éles elmével s érzé-

keny szívvvel fogad be. Neveli az elszigeteltség, amelyben középiskolás éveit leéli, magánya a jómódú úriifjúk között, amelynek oka nemcsak Attila származása, szegénysége, de kimagasló tehetsége, tudásszomja, szellemének nyíltsága. Lázdása is. Attila ekkor már az öreg szabómestertől lopva tanulja az osztályharc tudományát.

Rendkívül finoman s mégis nagy erővel mutatja be József Jolán Attila életének talán legdöntőbb, legelhatárolóbb élményét: találkozását Rákosi elvtárrsal.

Ez az életút nyílegyenesen vezet el a munkásmozgalomba, József Attila törvénytörvény-szerűen válik a proletariátus költőjévé.

S a könyv utolsó jelenetei a költő életének ebben a legboldogabb korszakában mutatják be, amikor teljesen benne élt a mozgalomban. Szemináriumokat, előadásokat tart, VS-t gyűjt, — s eközben költészete is eléri legmagasabb csúcseit, megszületnek legnagyobb szerűbb, forradalmi versei. József Attila — izzig-vérig a mi költőnk, a munkásosztály költője s a felszabadult munkásosztály mindörökké őri őt emlékeztében, szeretetében. Ezt mondja el néhány szóban a könyv — epilógusul szolgáló — utolsó néhány oldala, amelyben Attila barátai, volt harcostársai emlékeznek meg róla ma, a felszabadult országban, a proletárdiktatúra Magyarországn.

Görög Livia

Sólyom László:

HAZATERES

Ifjúsági Könyvkiadó

Mit várunk egy ifjúsági regénytől? Elsősorban azt, hogy érdekes legyen, hogy eseménysorozatával lekösse az új olvasó figyelmét, hogy feszülten kövesse a történet folyamatát, hogy le se tudja tenni, vagy ha már elolvasta, újra elővegye. Erre mutatnak példát a legjobb és legismertebb ifjúsági regények Robinsontól az Ifjú gárdáig. A másik követelmény, amit ugyan csak elvárunk, hogy az ifjúsági regény hasznos legyen, hogy ne csak szórakoztasson, hanem neveljen is, követendő példát adjon, hazaszeretetre, bátorságra, elvűsűsűgre és tisztessűgre tanítson.

Lásuk most már, hogy Sólyom László ifjúsági regénye mennyiben felel meg a két kívánalomnak. Itt mindjárt meg kell mondanunk, hogy sajnos csak részben, akár melyiket is tekintűk.

A Hazatérés hűse Kós Mihály honvéd, újpesti munkáscsalád fia, aki századával együtt menekűl a szovjet hadak elől, majd megszűkik, hazamegy Újpestre és ott megkeresi és megtalálja az utat a fasiszták ellen küzdű partizánokhoz.

Ezt a jó témát az író túlságosan bonyolítja, így akarja érdekessé tenni, pedig — mint az ilyenkor történni szokott — csak zavart kelt, megrontja a szerkezetét és hiányosan, vagy hibásan ábrázolt alakokat szerepeltet. Az író jó megfigyelő, erről a regény számos helye tanúskodik. Vannak szép és megkapó részletek, például mikor három elveszett kislány találkozik egy szovjet járórral, Mihály és Ilonka szerelmének kibontakozása, egy hős partizán halála stb. De teljesen fölösleges epizód például Vaday százados egyébként hihetetlen házassága, a két lány, Karola és Gréti hisztériás jelenete, amely különben sem való ifjúsági regénybe. A regény nem is kíván olyan széles hátteret, mint az író ad neki, a mellékalakokra vesztegetett időt és fáradságot jobb lett volna a főhős és a körülötte zajló események alaposabb ábrázolására fordítani. Véleményünk szerint ez a regény főhibája, a regény első fele ezért fásaszó, a második fele, ahol a sok kolumnától megszabadul és az eszmei tartalom erőteljesen kihangzik, már sokkal sikerültebb.

Balázs Sándor

HÁROM OROSZ KÖLTŐ

Az Új Magyar Könyvkiadó három rendkívül érdekes verseskötetet bocsátott az olvasóközönség elé: Kolcov »Dülok« című versgyűjteményét, Vera Inber költeményeit, »A pulkovói délkör« címmel és egy Scsipačov-válogatást »Az üstökös« cím alatt. E három orosz költő munkássága több, mint egy évszázadot ölel át. Kolcov irodalmi tevékenységének kezdete az 1825-ös dekabrista felkelés leverése utáni zsarnokság idejére esik, Inber és Scsipačov pedig, a szocialista Szovjetunió költői napjainkban írják szívet-elmét gyönyörködtező verseiket.

Kolcov a nép, az elnyomottak, a jobbágyok költője volt. A szegények, a kizsákmányoltak panaszának és forradalmi indulatának adott hangot verseiben. Látja, sőt bőrén érzi, a zsarnokság szörnyűségeit, élete végefelé szinte elképzelhetetlen nyomorban él. Egy évvel halála előtt, 1841-ben így sóhajt fel:

*Szegény ember itt
jó szót se vehet;
nűba szeret,
sose szeretik.*

Igyekszik felrázni a sorsukba belefásult muzsikákat (»Hej muzsik, mért alszol«) és meglesni az ország képét, ahol »úri sorban élhetünk majd, — köröttünk jó emberek — amit csak kíván, szemed-zsád, — mindent megszerzek neked!« Egyszerűsége, cionmátlan, szép népi nyelvezete a népdalok lejtéséből, hangulatából nőtt ki, s az olvasónak egycsapásra a szívébe lopja magát.

Vera Inber kötetében a Nagy Honvédő Háború idején írott versek vannak többségben. Ezek közül is kiemelkedik a címadó vers, »A pulkovói délkör«, amely háboruzongató közelségbe hozza a fasiszták-ostromait, éhező és szenvedő, de hősiiesen helytálló Leningrádot és nagyszerű lakóit, akiket megtörhetetlen egységbe kovácsol a lenini—sztálini eszme és Sztálin szava.

*S mi, Leningrád ez ostrom-éjjelén,
mi — egysesek, mi százak, ezerek
részszéllünk, hogy milyen rengeteg
erő vagyunk, s hogy halkavaiain fény
eszméink fénye, mely e ködben ég,
legyen bár éj még, s ködös messzeség.*

Inbernek — szoros értelemben vett politikai költészet mellett — a gyermekversek terén is sikerült maradandót alkotnia. »Az én kislányom«, »Dzsekk«, »Százlábúéke«, »Szőlőpajtás«, »Igy is kell« — mindmegannyi szívbőljövő humorral megírt, vidám és meleghangú költemény. Ezek a versek a mi gyermekeinknek is bizonyára örömet szereznek majd.

A harmadik költő, Sztjepan Scsipačov Sztálin-díjas, szinte utólréhetetlen művésze a lírai miniatűrnek, ennek az alig néhány soros műfajnak, amely rendkívüli érzelmekeltő erejével hat az olvasóra. Szerelmes költeményeinek csokrát érdemes összevetni Kolcovéval, hogy az ember meglássa a fejlődést, amelyen ez a hajdan kifosztott és elmaradott ország lelkiekben is átment. Kolcovnál a szép érzést mindig befelűzi, szinte béklyóba veri a korabeli valóság szörnyűsége; Scsipačov kora ezzel szemben jóformán hóna alá nyúl a tiszta és nemes érzelmeknek. Scsipačov szerelmes versei, a hűségnek, lelki szépségnek, szerető finomságnak csodálatos remekei. S a maguk módján — ezek is politikai versek. A költő mindenütt meglátja — a legapróbb dologban is — a marxi—lenini eszmék, a párt igazát. Mikor például nőismerősei és barátai megjegyzik, milyen fehér a haja, így válaszol nekik:

*De forró is volt ez az élet!
Elmúlt évek, no, szóljatok,
hogy lettünk túl korán fehérek
és örökké fiatalok.*

A fordítások közül rendkívül sikerült és szép munka Vas Istváné, aki »Az üstökös«-t fordította magyarra, híven visszaadva az eredeti szépségeit. Megragadó és gondos fordítás Madarász Emilé (»A pulkovói délkör« és Kolcov »Jőjj elk«), valamint Gáspár Endre, Urbán Eszter és Weöres Sándor német Kolcov-fordítása. Sajnos, Weöres sok Inber-fordítása ugyanakkor elcsúszott, henyé munka, melynek következtében a versek varázsa helyenként elsikkad.

Timár György

ÚJ KINAI ELBESZÉLŐK

Szépirodalmi Könyvkiadó

Tíz kínai író szól a szívünkhez ebben a könyvben. Távolkelet új életét hozza hozzánk közel.

Egy novella még a régi világról beszél; hogy jár pórul a földesúr, névszerint »Nyuzó Cso«, aki éjfél tájban kimegy a baromfiudvarba, hogy hamarabb kergethesse ki a mezőre a munkásait. Három elbeszélés a népfelzabardító háborúból veszi témáját, a többi pedig már a győzelem éveiben kíséri végig néhány emberi sors alakulását.

A kínai történelem fordulatainak nagy élménye fűt minden írást. Egy 475 milliós nép állt végre a saját lábára, lett a maga urává, szabaddá. De ez a változás egyszerű emberek mindennapi életében mutatkozik meg igazán mélyen.

Mennyi báj van például a pajjantien fiatalasszonyok történetében! Elmennek az emberek önként a japánok elleni partizáncsapatba. De alig múlik el két-három nap, kívánják már őket látni nagyon. Egyik menyecskének eszébe jut, nem küldött tiszta ruhát, a másiknak hirtelen megbeszélnivaló fontos ügye támad, a harmadikat a napa »erőltetik«, a vége az lesz: csónakon utánukerédnek s különböző bonyodalmakba keverednek. Harcról van szó háborúról, s az egész írás mégis csupa derű.

De nem kevésbé szép és megható a pekingi kis munkásfiú, Hsziao Li-Pen vagy a régi világban tönkretett, de most megint magára találó asszony, Cuj-Cuj története. Vagy a két szerelmes fiatal lányé, akiket az új rendben még a régi feudális szokások szerint akarnak férjhezkényszeríteni, de ők a »keleti udvarból való Ótódik Nagynéni« s minden más akadály ellenére kivívják igazukat.

Mély emberiség jellemmez minden novellát, ezért is érezzük hőseiket annyira rokonszenvesnek, bár messzi ország népének furcsanevű fiait. S ezért támad fel bennünk is a harag ellenségeik: japán hódítók, földesurak, Kuomintang-banditák könyörtelen és gyilkos serege iránt.

Egyik-másik írás formailag is igen figyelemreméltó. Mindjárt az első elbeszélés: »Mindenütt aknákat leselkednek« — művészi módon szövi össze a parasztfiúból legendás hőssé váló Li Jung reális ábrázolását a róla szóló népi balladákkal. Másutt meg egy új népdal egyetlen strófája segít a novella sajátos légkörét megteremtetni:

*Gyermek az anyja ölén,
Dinnye az indán szeret,
Mi is Kommunista Párt
Egyek így vagyunk veled.*

Az egész kötet arról tanúskodik Kína napjainkban lejátszódott forradalma csakugyan a leggyökeréig áthatja ennek a hatalmas népnek az életét. S vannak is már írók, akik méltó hírmondói a végbemenő változásoknak.

Varga Domokos

Liszasvili:

KECHOVELI

Új Magyar Könyvkiadó

Az októberi forradalom előtt fojtó elnyomás, zsarnokság alatt élt a grúz nép.

A cárizmus adórendszere kegyetlenül kiszípolozta a parasztságot. A gyárakban fil'érekért dolgoztak a munkások. Az iskolákban az orosz volt a hivatalos nyelv és nemzeti költőikről, szabadsághőseikről nem hallhattak a grúz diákok.

A nép felszabadításáért harcolt — Sztálin elvtárs legközelebbi munkatársaként — Lado Kechoveli hivatalos forradalmár, a lenini-iszkra földalatti mozgalom ki-magasztó szervezője.

Liszasvili az ő harcos életének állított szép emléket könyvében.

Lado Kechoveli papi szülők legkisebb gyermeke. Már ifjú korában kitűnt társai közül igazságszeretetével, okosságával és szervező tehetségevel. Alig tizenöt éves s diáklapot szerkeszt, amelyben grúz anyanyelvi oktatást követel, bírálja a papi iskola s a tanárok elmaradottságát. Később, mint tífiszi szeminarista, Sztálinnal együtt szervezője a munkások sztrájkjainak.

»Új idők, utak nyíltak meg előttünk és a mi életünk új utakon halad; talán a szervezetesek akarják megállítani azt a kereket, ami évszázadok homályából ragyogó jövőbe gördül? Semmiféle reverendának, semmiféle csendőr mündérnek nincs hatalma hozzá« — mondja a diákok egyik gyűlésen.

Kechovelit hamarosan kizárják a tífiszi szemnáriumból, fél év múlva Kiebben látjuk, innen is kiutasítják és falujába száműzik. Ettől kezdve Kechovelinek álnéven kell bujdosnia hazájában. A rendőrökök üldözése nem töri meg. Hamarosan megjelenik az első grúznyelvű újság. A külföldön élő Len'in Kechovelit bízza meg az Iszkra nyomásával és terjesztésével. Kechoveli és elvtársai teljesítik ezt a megbízást. A nagy forradalmárt munkája közben fogják el, börtönbe zárják és brutálisan meggyilkolják. A harcot azonban, amelynek egyik elindítója és szervezője volt, társai folytatják tovább.

Liszasvili könyve képet ad a kaukázusontúli forradalom hajnaláról, színesen, gazdagon mutatja be a nagy forradalmár harcos életét.

T. L.

Ion Creanga

VALOGATOTT MUNKAI

Szépirodalmi Könyvkiadó

A nagytehetségű román realista író leg-
szébb műveit gyűjtötte össze a Bukaresti
Allami Könyvkiadó.

Az író saját gyermekkori élményeit dol-
gozta fel, színesen, nagy mesélő tehetség-
gel, a *Ionica* gyermekkora című kisregé-
nyében. *Ionica* története az 1850-es években
kezdődik egy kis hegyvidéki román falu-
ban. A humulesti parasztek életét, a szülői
ház hangulatát, a kis Ion kalandos isko-
láztatását, gyermekkorának számtalan
kisebb-nagyobb élményét hangulatosan,
mélységes humanizmussal ábrázolja az
író. Szinte élő valóságukban állítja az ol-
vasó elé a szereplők egész sorát, anyját,
az örökké derűs, bátor parasztszonty,
aki férjével szemben harcol a fiú taníttatá-
sáért, a hat gyermek eltartásáért éjjel-
nappal dolgozó apát, a falu számos, jelleg-
zetes parasztját és a román népoktatást
irányító, nagyrészt hazug, keneteljes, tu-
dományellenes papi figurákat. Megmutatja,
mint zárta el az egyház a román paraszt-
ságot a tudás elől, de megmutatja azt is,
mennyire sóvárgott ekkor már a nép a vi-
lágosság, a megismerés után. Creanga
meglátta, s az olvasó elé tárja a feudális
román társadalom igazságtalanságait is,
ha csak halványan, bizonytalanul is, érez-
teti a népben még csak szunnyadó, de las-
san-lassan ébredő erőt, mely idővel majd
élesen szembeállítja az elnyomó uralkodó-
osztállyal.

Néhány elbeszélés és mese teszi vál-
tozatossá a kötetet.

Megkapóan szépek Creanga meséi, ki-
tűnő példák arra, hogyan termékenyíti meg
a népmesék gondolati és nyelvi gazdag-
sága a népből származó és a néphez hű
írót. Magasrendű humor, mély bölcsesség,
az igazság szenvedélyes keresése árad
ezekből a mesékből és elbeszélésekből.

A népi alakok különböző típusai eleve-
nednek meg az olvasó előtt. »Káro Dani«,
»Tarisznyás Iván«, vagy »A Fehér Szere-
csen« sorsának ábrázolásából mély eszmei
mondanivaló: egy-egy jellemző pozitív
tulajdonság dicsérete, az emberben levő
fonákosságok elítélése csendül ki. Az érde-
kes mesészövev mellett, legfőbb erénye
Creanga írásainak a közvetlen, mindig a
valóságot tükröző elbeszélő hang.

A fordítók — különösen Berde Mária —
gondos, ízes magyarságú, szép stílusú for-
dítása hozzásegít ahhoz, hogy sokáig em-
lékezetes olvasmány legyen a nagy
román író könyve.

Gergely Béláné

Mehti Huszejn:

APSERON

Ifjúsági Könyvkiadó

Az Apseron-félsziget folytatása a Kau-
kázus gerincének. Ez a Kaspi-tenger vi-
zébe hosszan benyúló földnyelv drága kín-
cset rejt a mélyén: olajat. Baku városa a
világhírű olajlelőhely felett épült. Az
azerbajdzsáni fiatalság örömmel megy
Dél-Kaukázusnak ebbe a gyönyörű váro-
sába szakmát tanulni.

A regény a Nagy Honvédő Háború utáni
időkben játszódik. Főhőse, Tair is Bakuba
vágyik. Tair egy hegyi kolhozban nőtt fel.
Szülőföldjén mint tehetség asugit (ének-
mondót), mint bátor vadászt ismerik a
fiatal fiút. Tair olajmunkás szeretne lenni.
Vágya hamarosa teljesül. Egyik barátja
segítségével a tengeri fúrásokhoz kerül.
Kezdetben ez az önértetes, könnyen sér-
tődő fiú a legkisebb kritikára is hevesen
vág vissza, sőt pár hónap múlva meg is
akar szökni munkahelyéről.

Hogyan lesz ebből a vad, bátor, hírnévre
szomjazó fiatalemberből jó szakmunkás,
szovjetember — erről szól a regény. Tair
emberré válásában nagy szerepet játszik
Ramazan, mestere és tanítója. A fiatal fiú
sokat tanul a forralalom harcaiban meg-
edzett öreg mestertől. Ramazan mester
keveset dicséri tanítványait, csak olyankor
teszi ezt, ha azok nagyon rászógnának
— A fiú barátjainak, a komszomolcoknak
fontos szerep jut Tair fejlődésében. A kom-
szomolcok személyesen is sokat foglal-
kozik Tair szakmai, politikai előrehala-
dásával. Latifa fiatal, jókedvű komszo-
molkának, akibe Tair — kezdetben úgy
érzi, reménytelenül — szerelmes, szintén
fontos szerep jut Tair nevelésében.

Az író sok, színes fiatal jellemet mutat
be könyvében. Nemcsak a tengeri munka,
az olajfúrás mesterségének nehézségét és
szépségét — általában a munkafolyamatot
— mutatja be, hanem sokoldalú képet ad
arról is, hogyan szórakoznak, tanulnak a
szovjet fiatalok. Különösen tanulságos ez
a Sztálin-díjas könyv a DISZ-szervezet ve-
zetőinek, de tanulságos, érdekes olva-
smány a szakmájukat szerető, fiatal ipari
tanulók számára is.

Tóth László